

Національний
банк України

Перекази від трудових мігрантів: поточна ситуація та оцінка перспектив

Тарас Токарчук

Департамент монетарної політики та економічного аналізу

Семінар: Практичні аспекти формулювання та реалізації
монетарної політики

3 червня 2020 року

Зміст

- Грошові перекази – визначення та методологія
- Динаміка грошових переказів та їх важливість для української економіки
- Місце України у світі
- Фактори зростання переказів
- Зміни в географічній структурі надходжень переказів та зумовлений цим перегляд даних
- Вплив COVID на динаміку переказів

Приватні грошові перекази: визначення та методологія (1)

- Приватні грошові перекази (англ. remittances) – це міжнародні перекази та потоки ресурсів до домогосподарств, що надходять з інших країн та головним чином пов'язані з тимчасовою або постійною міграцією населення
- Перекази можуть здійснюватися за такими каналами:
  - офіційними: через банки, міжнародні системи грошових переказів, поштові відділення
  - неформальними: шляхом передавання наявних грошей та інших матеріальних цінностей від одного домогосподарства до іншого

Приватні грошові перекази: визначення та методологія (2)

До переказів входять такі види надходжень:

- оплата праці трудових мігрантів:
  - чисті доходи прикордонних, сезонних та інших короткострокових працівників, які зайняті в економіці країни-нерезидента менше одного року

- приватні трансферти:
  - грошові перекази робітників - поточні трансферти довгострокових мігрантів (тих, хто працює в іншій країні більше одного року і вважається резидентом цієї країни)
  - інші поточні трансферти, що надсилаються фізичними особами

Приватні грошові перекази: визначення та методологія (3)

- В статистиці платіжного балансу приватні грошові перекази входять до поточного рахунку та відображаються у двох статтях:

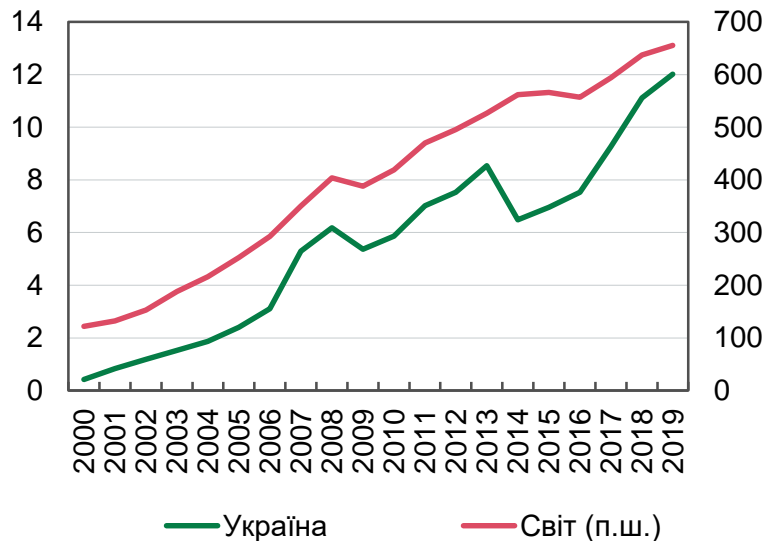
(1) “первинні доходи: оплата праці”

- У платіжному балансі оплата праці відображається на валовій основі до вирахування витрат у країні перебування та сплачених податків
- У статистиці приватних переказів оплата праці відображається на чистій основі без урахування витрат у країні перебування та сплачених податків

(2) “вторинні доходи: приватні трансферти”

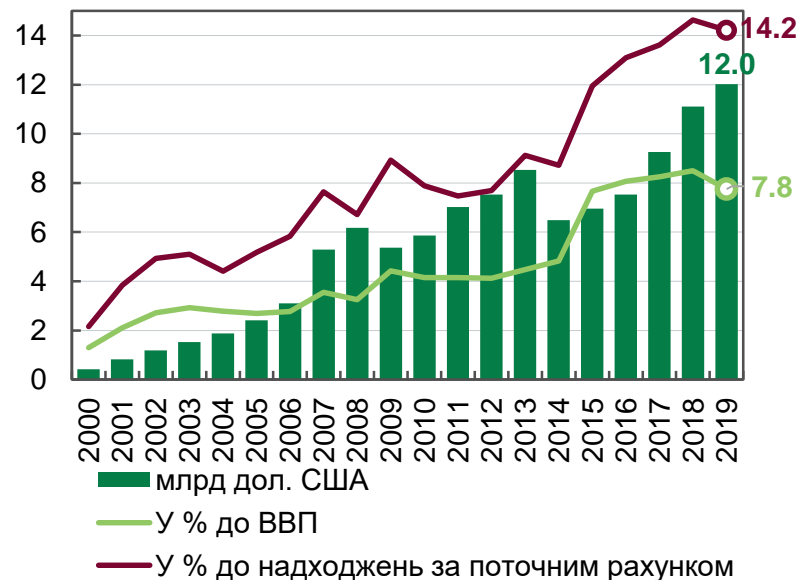
Грошові перекази від мігрантів набули великого значення для української економіки

Перекази в Україну та в цілому по світу, млрд дол. США

Джерело: НБУ.

Грошові перекази в Україну

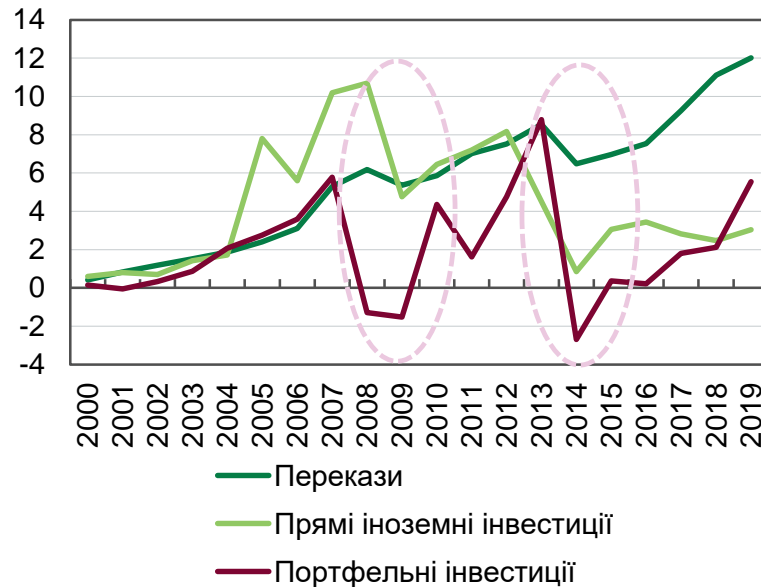

Джерело: НБУ.

- Значні обсяги переказів трудових мігрантів пом'якшують наслідки криз для країн – донорів робочої сили. На відміну від інших фінансових потоків, перекази є доволі стійкими, оскільки трудові мігранти намагаються підтримати своїх близьких у складні часи. Крім того, такі потоки швидко відновлюються після завершення кризи.
- Під час глобальної фінансової кризи 2009 року обсяги грошових переказів до країн світу скоротилися на 6%, в Україну – на 12%
- В останні п'ять років перекази в Україну зросли удвічі і стали дуже потужним та стабільним джерелом надходження валюти в країну

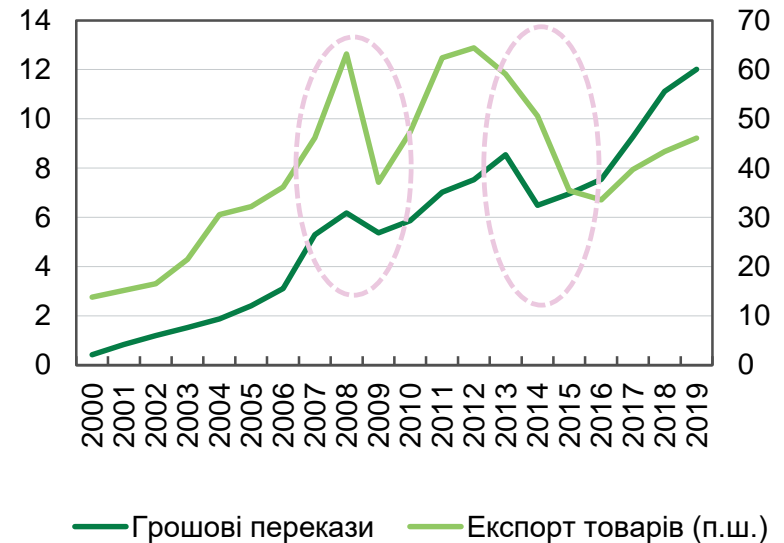
Грошові перекази є стійким джерелом валютних надходжень в Україну

Перекази та інвестиції, млрд дол. США

Джерело: НБУ.

Перекази та експорт товарів, млрд дол. США

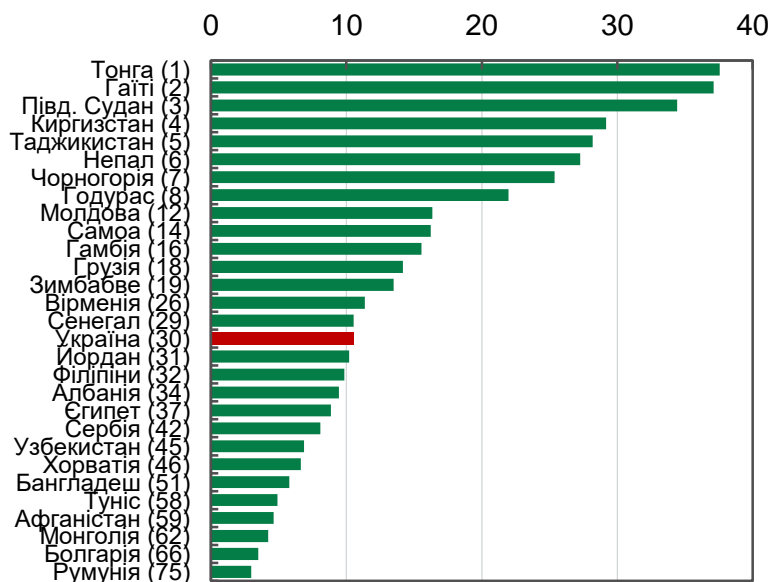

Джерело: НБУ.

- Попередні кризи 2008 та 2014-2015 років призвели до стрімкого зниження торгівлі та припливу капіталу в Україну
- Водночас надходження грошових переказів менше залежать від економічного циклу та менш схильні до раптових зупинок
- Таким чином, перекази набувають ролі певного фінансового буферу під час економічних потрясінь

За відносним рівнем переказів Україна є серед лідерів у світі

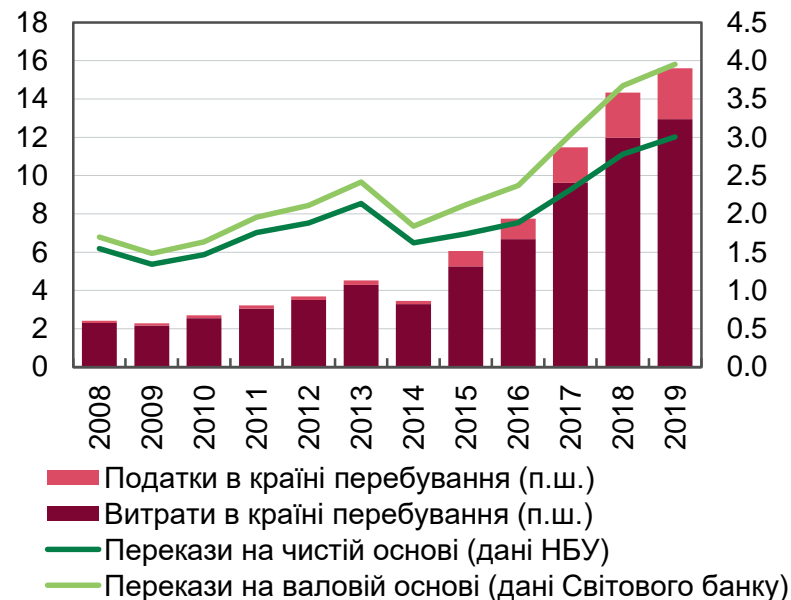
Перекази у 2019 році, % до ВВП

- у дужках місце у світі у 2019 році

Джерело: Світовий банк

Перекази на чистій та валовій основі, млрд дол.

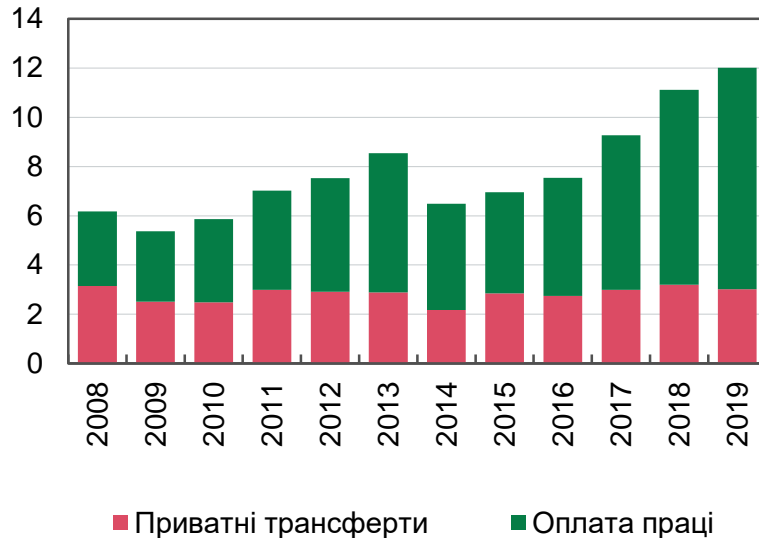
Джерело: НБУ, Світовий банк

- За даними Світового банку, Україна у 2019 році увійшла в ТОП-30 за рівнем переказів до ВВП
- Водночас дані Світового банку відображають перекази на валовій основі, тоді як Національний банк рахує чисті перекази, тобто без урахування витрат та податків у країні перебування

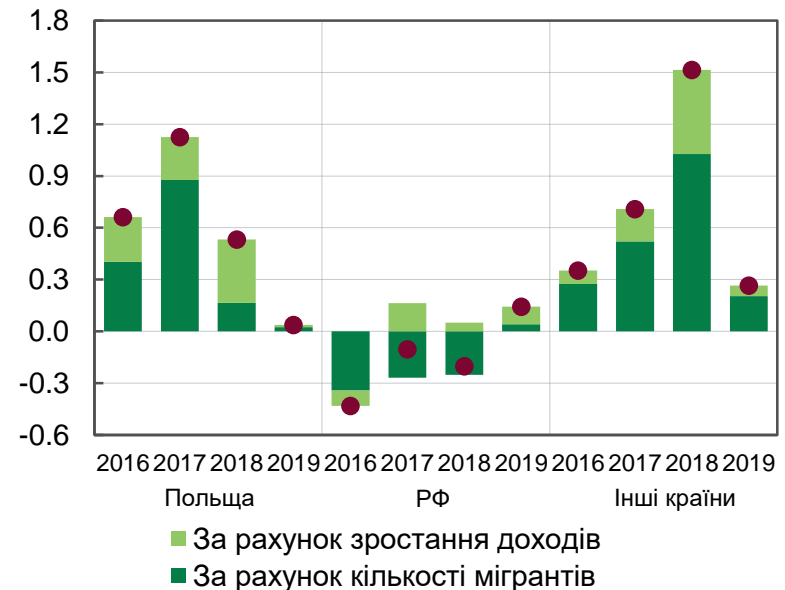
Зростання грошових переказів забезпечено збільшенням надходжень з оплати праці

Структура грошових переказів, млрд дол. США

Джерело: НБУ.

Абсолютний річний приріст переказів за рахунок складових, млрд дол. США

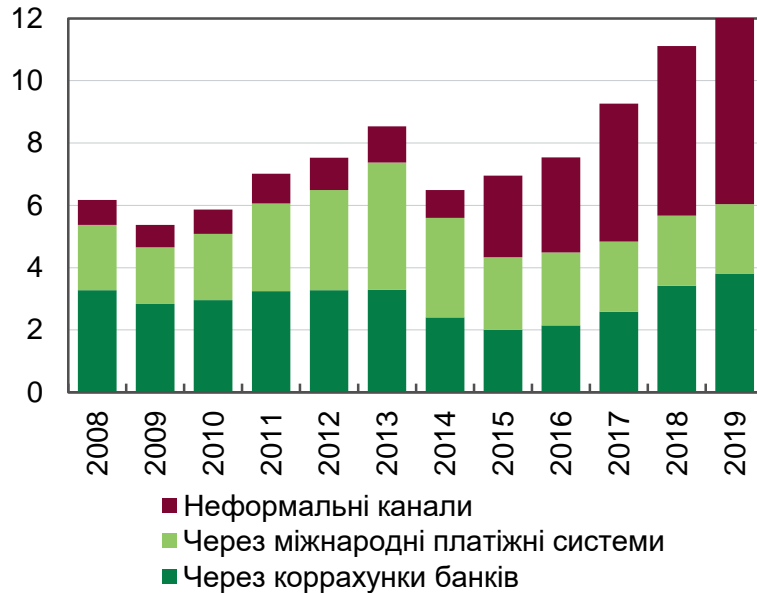

Джерело: розрахунки НБУ.

- Визначальний вплив на обсяги грошових переказів мають як економічна ситуація всередині країни так і у світі: великий диференціал в зарплатах стимулює трудову міграцію
- Зростання грошових переказів в Україну спричинене як зростанням кількості трудових мігрантів, так і зростанням заробітної плати українських працівників за кордоном на тлі підвищення їх кваліфікації

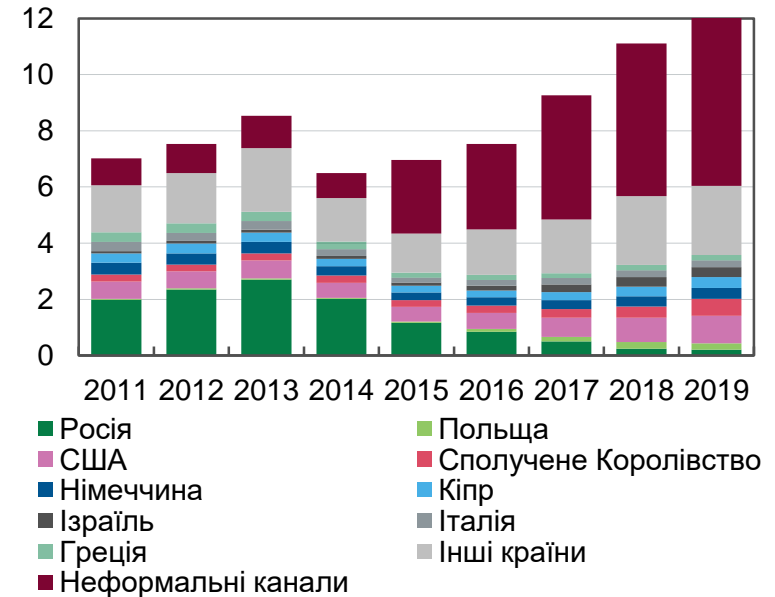
Переорієнтація трудових мігрантів на країни ЄС після 2014 року зумовила зміни в структурі каналів надходжень переказів

Грошові перекази на каналами надходження, млрд дол. США

Джерело: НБУ.

Грошові перекази за країнами, млрд дол. США

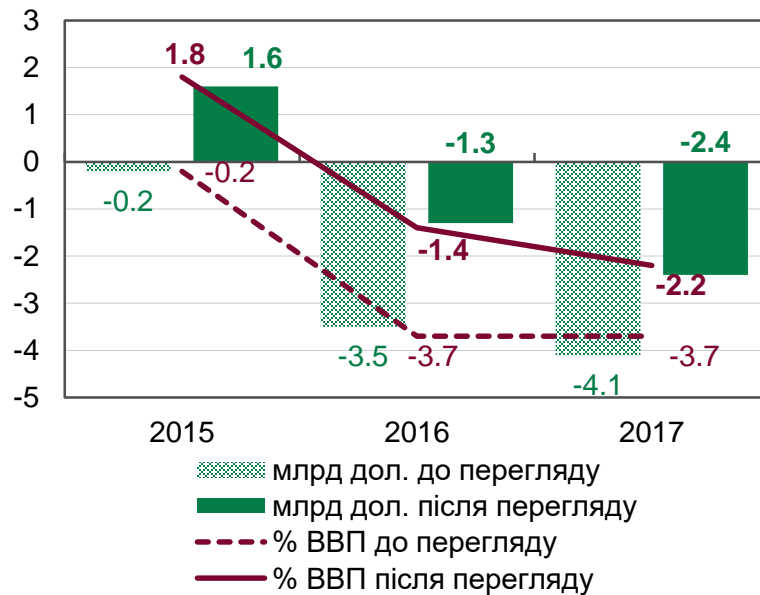

Джерело: НБУ.

- До 2014 року основною країною призначення українських мігрантів була Росія. Через розвинуту систему платіжних систем з низькою оплатою за послуги більша частина переказів звідти надходила офіційними каналами
- Збройна агресія РФ призвела до суттєвого перерозподілу трудових мігрантів за країнами: зростає частка країн ЄС та зменшилася Росії
- Водночас істотно збільшилася частка неформальних каналів на тлі більш високої ціни послуг платіжних систем, легкості транспортного сполучення та географічної близькості країн

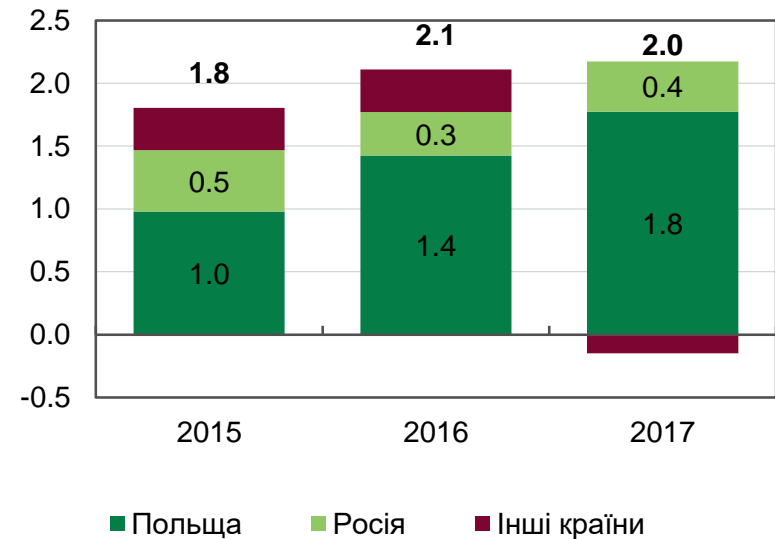
З метою удосконалення розрахунку грошових переказів було уточнено дані щодо неформальних каналів

Сальдо поточного рахунку

Джерело: НБУ.

Перегляд грошових переказів за країнами, млрд дол. США

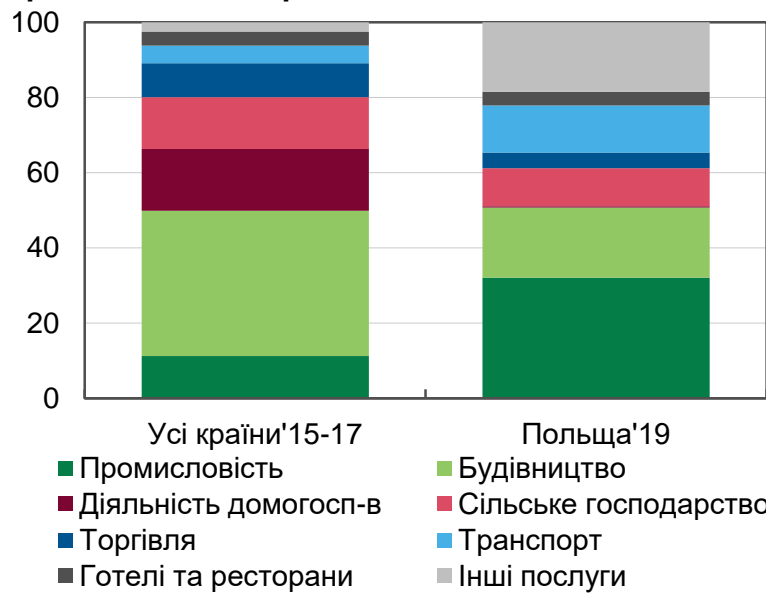

Джерело: НБУ.

- Переорієнтація короткострокових мігрантів з Росії до Польщі після 2014 року призвела до значної недооцінки обсягів приватних грошових переказів через надзвичайно низьку частку офіційних переказів із Польщі
- Публікація центральними банками Польщі та Росії результатів опитувань зумовила потребу перегляду методології розрахунку українських даних щодо грошових переказів з цих країн. На основі дзеркальної статистики дані були суттєво збільшені
- Однак зведений рахунок платіжного балансу не змінився через відповідні зміни у фінансовому рахунку

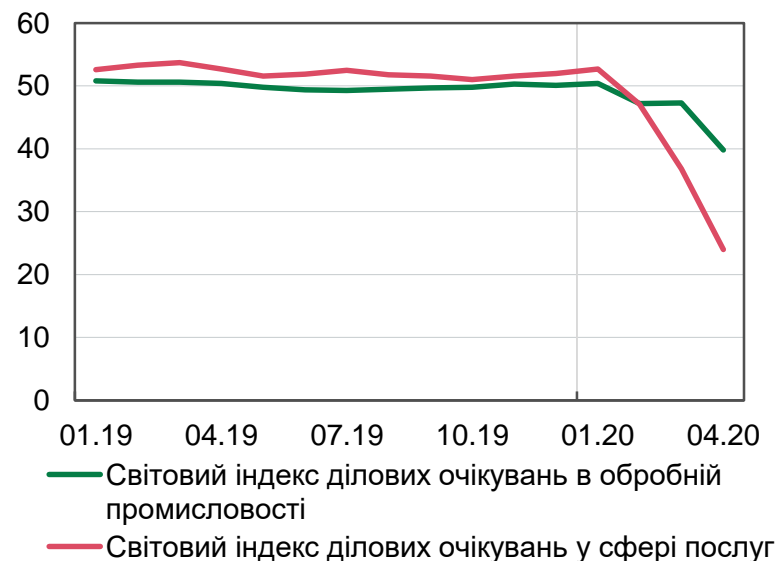
Доходи трудових мігрантів за кордоном скоротяться залежно від сфери зайнятості, зниження в яких буде нерівномірним

Види економічної діяльності українських працівників за кордоном

Джерело: Міністерство Сім'ї, Праці та Соціальної політики Польщі, 2019, опитування ДССУ, 2015-2017

Світовий індекс ділових очікувань

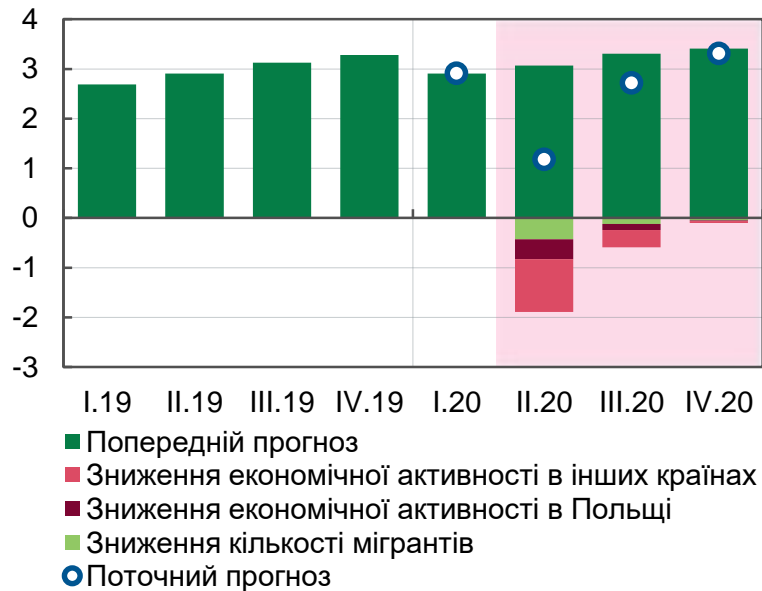

Джерело: J.P.Morgan

- Найбільше постраждають доходи тих, хто працює сфері послуг: у готельно-ресторанному бізнесі, закладах культури та мистецтва, освіти
- Однак попри порівняно менший вплив на діяльність у сфері будівництва та обробної промисловості саме зниження доходів у цих видах діяльності матиме визначальний вплив через значну кількість залучених у них мігрантів

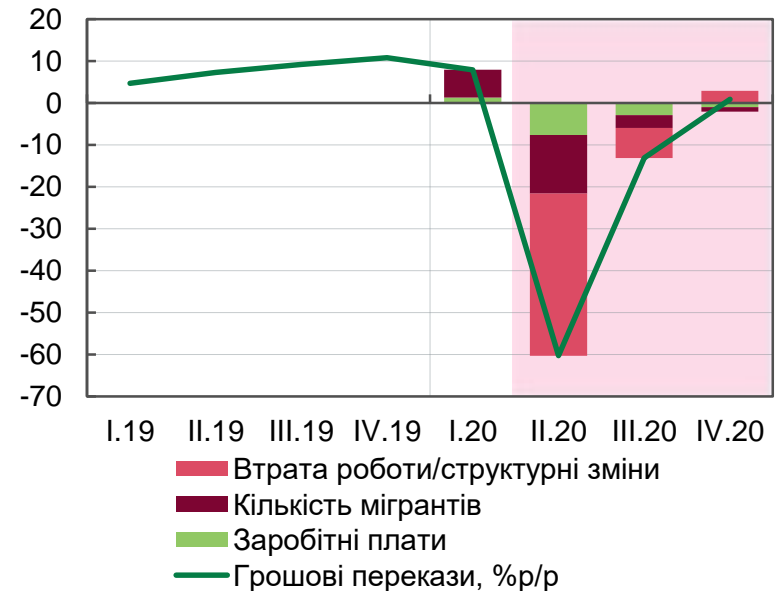
Найбільший вплив поточна криза матиме на показники II кварталу, однак до кінця року перекази відновляться

Грошові перекази в Україну та чинники перегляду прогнозу на 2020 рік, млрд дол.

Джерело: розрахунки НБУ.

Грошові перекази в Україну та чинники перегляду прогнозу на 2020 рік, % р/р

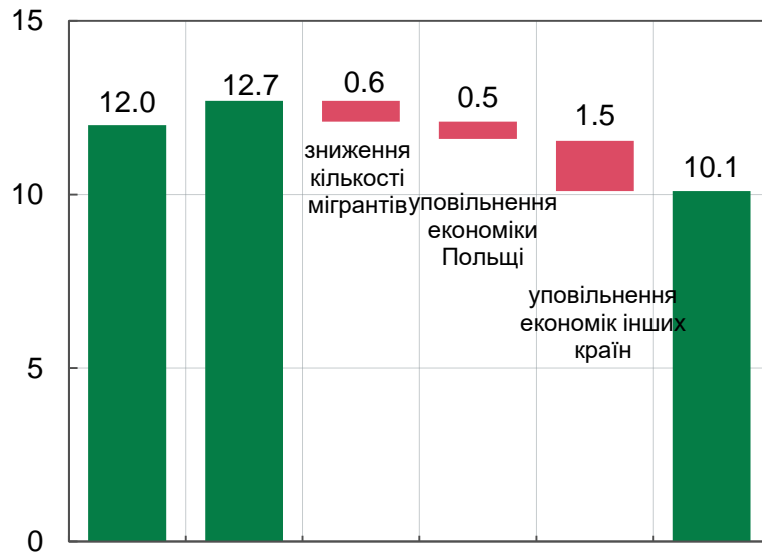

Джерело: розрахунки НБУ.

- При оцінці втрат було використано два підходи:
  - погіршення ситуації у розрізі сфер зайнятості трудових мігрантів, які залишаються за кордоном – попри карантинні обмеження вони відправлятимуть певну частину грошових переказів, але їх обсяг залежить від рівня економічної активності в країнах – реципієнтах: ефект зниження економічної активності оцінено в **2.0 млрд дол.**
  - за рахунок зниження їх зарплат або втрати зайнятості: ефект від вимушеного переходу на часткову зайнятість або втрати постійної роботи оцінено в **1.2 млрд дол.**, а втрати від зменшення заробітних плат трудових мігрантів оцінено в **0.8 млрд. дол.**

Поточна криза матиме більший негативний вплив на перекази порівняно з попередніми

Грошові перекази в Україну та чинники перегляду прогнозу на 2020 рік, млрд дол.

Джерело: розрахунки НБУ.

Грошові перекази в Україну, млрд дол.

Джерело: розрахунки НБУ.

- Особливістю поточної кризи є закриття кордонів багатьма країнами, що на відміну від попередніх криз матиме додатковий негативний вплив на обсяги переказів
- Прогноз переказів в Україну на 2020 рік був знижений на 2.6 млрд дол. США, або 20% унаслідок як скорочення кількості мігрантів, так і зниження економічної активності в країнах призначення
- Водночас вплив поточної кризи очікується короткостроковим, і вже з 2021 року зростання переказів відновиться

Висновки

- Грошові перекази від мігрантів є значним джерелом валютних надходжень в Україну. На відміну від інших потоків капіталу грошові перекази є більш стійким джерелом валютних надходжень, на які фінансово-економічні кризи впливають значно менше
- Зростання грошових переказів забезпечено збільшенням надходжень з оплати праці через постійне нарощування кількості українських трудових мігрантів та зростання їх доходів на тлі постійного підвищення кваліфікації
- Після 2014 року суттєво змінилася географічна структура країн призначення українських працівників: зменшилася частка Росії та зросла країн ЄС
- У результаті істотно збільшилася частка неформальних каналів як джерела надходжень переказів. За допомогою використання дзеркальної статистики дані щодо переказів було уточнено в бік підвищення
- Поточна світова криза матиме більший негативний вплив на перекази порівняно з попередніми, оскільки її особливістю є закриття кордонів багатьма країнами, що матиме додатковий негативний вплив на трудову міграцію
- Через COVID близько 20% трудових мігрантів не зможуть працювати за кордоном у II кварталі 2020 року. Доходи тих трудових мігрантів, що залишаться за кордоном скоротяться залежно від сфери зайнятості, зниження в яких буде нерівномірним
- На основі прогнозу економічного розвитку країн – реципієнтів українських мігрантів та зниження трудової міграції прогноз грошових переказів на 2020 рік було переглянуто в бік зниження на 2.6 млрд дол. (або 20%) порівняно з попереднім прогнозом – до 10 млрд дол.
- Вплив поточної кризи очікується короткостроковим, і вже з 2021 року зростання переказів відновиться